

Studie M. M. Petrovské je fundovaným, vysoce aktuálním zhodnocením průzkumů veřejného mínění jako výrazného vnitropolitického i zahraničněpolitického faktoru ve Spojených státech. Umožňuje lépe pochopit život a myšlení dnešní americké společnosti, minulé a současné chování jejích politických představitelů v mezinárodních vztazích i citlivěji ocenit perspektivy zahraničně politické orientace USA. Práce je přínosná i z hlediska metodologického. Své čtenáře proto nalezne mezi profesionálními politickými pracovníky, mezi výzkumníky a badateli v oblasti společenských věd i mezi všemi, koho vzrušují otázky a problémy mezinárodní politiky.

Ondřej Landa

Kurt Starke: Junge Partner (Mladý partner)

Leipzig — Jena — Berlin, Urania-Verlag 1980, 190 s.

V pokusech o zobrazení současných mladých lidí, jimiž se dost intenzivně zabývají v NDR (mají na to i specializovanou instituci, Institut für Jugendforschung), se Kurt Starke dostal až k tématu, které zatím stálo stranou pozornosti. Jeho práce představuje ústrojnou součást snah o celistvé zobrazení dnešních mladých lidí žijících v NDR. Po řadě prací, které si všímaly profesionální orientace, vztahů k práci, činnosti ve volném čase, postojů ke společnosti a její institucím atd. tedy přišly na řadu i partnerské vztahy, jejich formy a mechanismy jejich utváření. Na jedné straně Starkeho práce logicky zapadá do širokého pokusu o zmapování pokud možno všech stránek života dnešních mladých lidí v NDR, na druhé straně je prací, která se od předcházejících — zobrazujících jiné stránky dnešní mládeže — dosti liší. V jisté míře je tato odlišnost dána samotným tématem, zaměřeností na sféru „méně veřejnou“, na oblast, do níž se vždy obtížněji proniká a o níž se obtížněji vyslovují jednoznačné závěry.

Vědomí této skutečnosti zřejmě umocnilo Starkeho uvažování nad oprávněností některých výroků i zamítání „absolutní pravdivosti“ zjištění podložených procenty, chí-kvadráty a statistickými koeficienty. Hlavní příčina odlišnosti v Starkeho přístupu však není v tématu, ale v autorovi samém, v jeho přístupu k zpracované látce a v jeho záměru. Starke se pokusil podívat se na partnerské vztahy interdisciplinárně. Záměrně píše pokusil, protože v řadě kapitol jednoznačně převážil přístup sociologický. Velkou devizou jeho práce je absence moralizování. I v těch pasážích práce, v nichž uvažuje o jevech společensky neakceptovaných, o skutečnostech, které se odchyľují od společensky uznávaných norem, nezvedá varovně prst, nepronáší zatracující či varující výroky, ale vysvětluje a předkládá své hypotézy.

Starkeho práce je určena těm, kteří se ve výzkumných ústavech či řídicích orgánech zabývají mládeží, dále je určena dospělým, kteří jsou s mladými lidmi v denním styku, učitelům, mistrům atp. Je, podle autora, ovšem určena i samotným mladým lidem. Tato šíře určení trochu vadí. Specialistům sběhlým v teorii se musí zdát její jazyk příliš laickým, mladým lidem znějí některé části knihy zbytečně učeně. To je ovšem daň za vymezený prostor určení. Všichni si však v této práci mohou najít něco, co je bude zajímat. Budou ovšem muset rozdílně číst. Předpokládám, že mladí lidé budou číst především jednotlivé kapitoly, a to ty, z nichž budou čerpat odpovědi na otázky, které je budou v danou chvíli eminentně znepokojovat a že jen některým z nich se podaří proniknout do problematiky partnerských vztahů v jejich celistvosti. Na druhé straně ti, jimž nepůjde o okamžitou odpověď na některou z dílčích otázek, se budou muset prodat značným množstvím dílčích poznatků, faktů i hypotéz, aby dospěli ke komplexnímu obrazu partnerských vztahů současných mladých lidí.

Starkeho práce čerpá z výsledků několika výzkumů uskutečněných do roku 1978. Po operacionalizaci řady pojmů, s nimiž dále pracuje, se autor zabývá mechanismy vytváření partnerských vztahů a jejich charakteristikami. Zajímají ho tzv. dětské partnerské vztahy čili dětské lásky, asexuální partnerství, reprezentující první prostor sbližování jedinců opačného pohlaví. Staví si otázku, zda i v současné době procházejí mladí lidé, či spíše ještě děti, fází tzv. idolizace a poetična a odpovídá na ni kladně. Obdivování určitého vzoru, které Ch. Bühlerová a E. Spranger považovali v první polovině našeho století za nezbytnou součást osobnostního zrání, má své místo i u dnešní mládeže, právě tak jako její těsnější přimknutí k poezii i její praktikování flirtu — další formy v podstatně nezávazného přibližování se k jedincům opačného pohlaví.

Po období tzv. dětských lásek, období, které nepřežívá třináctý rok věku, nastupuje, podle Starkeho období tzv. prvních velkých látek, končící zhruba devatenáctým rokem. Končí idolizace i flirtování, nastává období hledání trvalého partnera a soužití s ním. Podle autora si dnešní mladí lidé — ve srovnání se svými věkovými vrstevníky žijícími v první polovině dvacátého století, vytvářejí pevné partnerské vztahy v mnohem mladším věku. Odmítají časté střídání partnerů (proto mnoho velkých prvních lásek končí sňatkem), odmítají i dlouhé a nezávazné chování. Místo toho všeho praktikují tzv. závazné soužití. Pochopení této skutečnosti je důležité pro vysvětlení celá řady dílčích skutečností, jimž Starke ve své práci věnuje pozornost a které jsou bez poznání významu závazného soužití v životě dnešních mladých lidí obtížně vysvětlitelné. Je důležité například pro vysvětlení příčin snížené hranice vstupu mladých lidí do prvního manželství i hranice počátku plnění role matky a otce. Přispívá i k vysvětlení příčin relativně malého věkového rozdílu mezi partnery. Vzorec věkového poměru, stručně vyjádřený slovy — muž má být o řadu let starší — ztratil svou platnost. Podle Starkeho dnes činí věkový rozdíl $\frac{2}{3}$ snoubenců maximálně dva roky. Partneři tzv. velkých lásek jsou v převážné většině stejně staří, stejně zkušení či nezkušení, a to i v oblasti sexu. Svoje první sexuální zkušenosti neziskávají vně své věkové skupiny, například jako tomu bývalo dříve — muž u starší vdané ženy, dívka u podstatně staršího muže, popřípadě až u svého staršího manžela, ale uvnitř této skupiny. Poznotek o akceptování a praktikování závazného soužití vysvětluje i na první pohled překvapivé odmítání označení „předmanželské styky“; v situaci závazného soužití, k němuž zcela logicky patří i soužití sexuální, považují mladí lidé rozlišování styků na manželské a předmanželské za anachronismus.

Casně vytváření závazného vztahu i jeho poměrně častá legalizace sňatkem, změna v kvalifikaci tzv. předmanželských sexuálních styků, silná věková i vzdělanostní (především u studentů) homogenita jsou hlavními charakteristickými rysy partnerských vztahů současných mladých lidí v NDR. Optikou tohoto poznatku musíme hodnotit nejen fakt snížení hranice vstupu do manželství, hranice narození prvního dítěte, ale současně i příčiny vysoké rozvodovosti mladých manželství. NDR patří, právě tak jako Československo, k zemím s vysokou rozvodovostí mladých manželství, tj. manželství netrvajících déle než 5 let. Starke se příčinami této rozvodovosti přímo nezabývá, ale mnohé z jeho dílčích poznatků o těchto příčinách nepřímo vypovídají. Nejmarkantnější v těch částech práce, v nichž se autor zabývá ambivalentností postojů k manželské věrnosti, rozpory mezi nároky na kvality partnera a realitou i sociální nepřipraveností mladých lidí k manželství a rodičovství. Ukazuje se, právě tak jako u nás, že mnohé mladé dívky toho dnes vědí více o trigonometrii než o plánovaném rodičovství, že mladí mužové častěji zvládají teorii magnetického pole než základní mechanismy partnerských vztahů.

Starke se ve své práci zabývá mnoha stránkami partnerských vztahů. Iritují ho nejen rysy nejvíce frekventované, ale i rysy atypické, vlastní partnerským vztahům, které u současné mládeže NDR nepřevládají nebo představují jen výjimky. Uvažuje o tzv. cool sexu, gruppensexu, vlivu Freikörperkultur, moderní polygamii, zamítání sňatku atd. Poznané stránky partnerských vztahů, studovaných v rovině názorů a postojů i činností, mu slouží k dokreslování obrazu hodnotového systému mládeže NDR.

Eliška Freiová